

12. Vývoj českého školství od r. 1774

Obrozenečtí učitelé (Ryba, Filcík, Amerling, Svoboda, Bolzano).

Představitelé 2. pol. 19. stol.-1. pol. 20. stol. (Lindner, Masaryk, Kádner, Chlup, Příhoda, Krejčí, Čáda, Úlehla, Kádner, Klíma, Hendrych, Uher.).

R. 1774 – na popud Marie Terezie zpracoval reformu rakouského elementárního školství Johann Ignaz Felbiger. Felbigerův školní řád zavedl povinnou šestiletou školní docházku.

Školy triviální pro městskou a venkovskou chudinu. Malá úroveň. Čtení, psaní, počty, náboženství, jen velice málo učiva o přírodě a společnosti v nejvyšších ročnících. Na venkově poučení o polních pracích, ve městech poučení o výrobě, řemeslech. Dívky šití a pletení.

Školy hlavní ve větších městech, vyšší úroveň, i latina. Od 2. ročníku výuky v němčině.

Školy normální v hlavních městech, jen v němčině. Rozšířené osnovy škol hlavních.

Školy hlavní a normální byly nástrojem germanizace.

1775 vydal Knihu metodní, která obsahuje spolu se školskými předpisy pokyny pro vyučování (metody výuky a výchovy).

1775 provedena reorganizace střední školy podle Gratiana Marxe-zřízena pětiletá, později šestiletá gymnázia (první dva roky německý vyučovací jazyk, od třetí třídy latinský).

Preparandy – pro přípravu učitelů.

1848-49- Exner –Bonitzova reforma. Byla zřízena osmiletá humanitně zaměřená gymnázia a sedmileté matematicko-přírodovědné reálky.

14. května 1869 byl vyhlášen říšský školský zákon (Hasnerův). Zřizuje se osmiletá povinná školní docházka do 14 let. Zřízeny školy obecné a měšťanské.

Zřízeny nové vyučovací předměty : přírodopis, zeměpis, dějepis, měřičtví, tělocvik, ruční práce.

Stanovena nejvyšší úvazková míra pro učitele – 30 hodin týdně.

Stanoven nejvyšší počet žáků ve třídě – 80.

Určeno pravidelné vyplácení služného učitelům a právo na penzi.

Učitelé se vzdělávají na čtyřletých učitelských ústavech.

1883 – školská novela. Na venkovských školách zavedeno polodenní vyučování a byly umožněny tzv. úlevy ve školní docházce. Na požádání rodičů děti dvanáctileté a starší nemusely od dubna do listopadu navštěvovat školu. Novela byla krokem zpět proti školskému zákonu z r. 1869. Novela dostala název Taafova podle ministerského předsedy Eduarda Taafa.

1918 – vznik Československé republiky. Snaha o demokratizaci školy a vzdělání.

1920 – První sjezd československého učitelstva a přátel školství pod záštitou prezidenta T.G. Masaryka. Řešena otázka jednotné školy, předškolní výchovy, pedagogických pokusů.

1922 – tzv. **Malý školský zákon**. Zavedl povinnou osmiletou školní docházku pro celou republiku (na Slovensku byla do té doby šestiletá), zrušil úlevy ve školní docházce, snížil počty žáků ve třídách na 65-70 (teprve od škol. Roku 1932-33 byl počet dětí snížen na 50), zavedl koedukaci na všech stupních škol, uznal rovnost učitelů a učitelek před zákonem.

Od 20. let rozvoj pokusných škol :

- a) individuální pokusy - Eduard Štorch – Dětská farma v Praze-Libni
František Bakule – hudebně zaměřená škola
Ferd. Krch, Lad. Havránek, Lad. Švarc- Dům dětství v Krnsku u Mladé Boleslavi
Volná škola práce v Kladně aj.
- b) státem řízené reformní hnutí
Zřízena Škola vysokých studií pedagogických v Praze, při ní reformní komise vedená Václavem Příhodou .
Pokusné reformní školy od škol. roku 1929/30. Návrh diferencované jednotné školy II. stupně. Činná škola, samoučení, testování žáků. Ověření projektové výuky, školy daltonské, winnetské soustavy a dalších prvků reformní školy.
Podrobněji je pojednáno o reformním školství u nás v rámci následujícího tématu č. 13.

Vývoj českého školství přerušen okupací 1939-1945.

V letech 1945-48 boj jednotlivých politických stran o charakter našeho školství.

Po vítězství KSČ v roce 1948 je zavedena školským zákonem schváleným 21.dubna 1948 důsledná koncepce jednotného školství v duchu marxisticko-leninské ideologie. Je zdůrazněna političnost školy. Povinná školní docházka se prodloužila z osmi na devět let.

Jednotná státní škola byla rozdělena na tři stupně:

první stupeň tvořila škola národní (1.-5. ročník),

druhý stupeň čtyřletá škola střední (6.-9.ročník,

třetí stupeň tvořily školy povinné a výběrové- gymnázia, základní odborné školy (od r. 1954 školy učňovské).

V roce 1953 změněna povinná školní docházka na osmiletou, v roce 1959 je opět prodloužena na 9 let. Střední vzdělání bylo realizováno na tříleté Střední všeobecně

vzdělávací škole (v roce 1968 prodloužena na 4 roky a začala se označovat opět názvem gymnázium.)

Podle zákona z roku 1960 vypadala jednotná školská soustava následovně:

1. jesle a mateřská škola – předškolní výchova pro děti do 6 let
2. povinné základní vzdělávání od 6 do 15 let – na základní devítileté škole, popř. v příslušných ročnících škol pro mládež vyžadující zvláštní péči
3. střední a vyšší vzdělání pro mládež od 15 let, různé typy škol :

odborné učiliště a učňovská škola, střední škola pro pracující, odborná škola, střední odborná škola, střední všeobecně vzdělávací škola (později gymnázium) aj.

4. vysoké školy pro mládež s úplným středním vzděláním
5. v době mimo vyučování se dostává mládeži výchovy ve školních a mimoškolních výchovných zařízeních
6. pracující získávají nové nebo si prohlubují vzdělání ve studiu při zaměstnání na školách, v kurzech apod.

(Štverák, 1983, s. 360-361)

V souvislosti s novým pojetím základního školství, které začalo být do praxe zaváděno od roku 1976, byl 1. stupeň základní školy zkrácen o jeden rok (1.-4.ročník), základní škola byla tudíž osmiletá, povinnou desetiletou školní docházku dokončovala mládež ve dvou prvních ročnících středního vzdělávání.

Po 17.11.1989 vyvstala nutnost přehodnocení a úpravy stávajících učebních osnov. Česká pedagogická teorie navázala na tradice školství hlavně z předmnichovské republiky a navázala kontakty se západní pedagogikou. Významné pro rozvoj českého školství je i to, že byl umožněn vznik alternativního školství. Např. na 1. stupni ZŠ byly postupně do praxe zavedeny tři vzdělávací programy :

- Obecná škola (od září 1993 na určitých školách, které se dobrovolně přihlásily tento projekt ověřovat)
- Základní škola (od září 1996, podle tohoto programu se vzdělává 75% žáků)
- Národní škola (od září 1997, tento program si zvolilo asi jen 50 škol v České republice)

Vznikla řada alternativních školy : školy církevní, waldorfské, montessoriovské, daltonské, angažované učení, škola hrou, zdravá škola aj.

Rozšířila se síť vysokých škol, vznikají vyšší odborné školy.